

Bütün ülkelerin
proleterleri birlesin!Karkören hemü
welatan sekin!

İŞÇİNİN SESİ

DISK'li sendikacılarla ve
tüm tutuklularla en geniş
dayanışmayı
sağlayalım!
Yıl:8. Sayı:183
11 Ocak 1982

ÇEK - AL

Mahir Çayan'ın oligarşik yönetim anlayışı

Emine Engin

Emek çalışma gurubunun çalışması temel alınmıştır

Bu yazımızda Çayan'ın oligarşik yönetim anlayışını, buna karşı emperyalist ülkelerde ve emperyalist işgal altındaki ülkelerde önerdiği çalışma biçimlerini ele alacağız. Önce bütünüyle Çayan'ın görüşlerini aktarıp, sonra görüşlerin eleştirisine geçeceğiz.

I.

Çayan'ın görüşleri

1.1. Oligarşik yönetim

Çayan, genel olarak oligarşik yönetim konusundaki görüşlerini şöyle anlatıyor:

"Sanayi devriminden geçmiş olan emperyalist kapitalist ülkelerdeki yönetim de, geri bırakılmış ülkelerdeki yönetim de oligarşik yönetimdir. Ancak emperyalist kapitalist ülkelerdeki kapitalizm gerici bir tarzda değil, 'yukarıdan aşağıya değil' devrimci anlamı ile, iç dinamiği ile gelişmiş ve yerleşmiştir. Dolayısıyla, sadece alt yapıda değil, üst yapıda da burjuva demokratik ilişkiler egemen olmuş, feodal ilişkiler bertaraf edilmiştir. Fakat tekeli dönemde, kapitalizm, *serbest rekabet, milliyetçilik ve demokratik yönetim* ilkelerini bir yana iterek, yerlerine *tekel, kozmopolitizm ve oligarşik diktayı* ikame etmiştir.

"Ancak geçmiş dönemlerde proleterya ve emekçi kitleler, uzun süren kanlı mücadeleler ile demokratik hak ve özgürlüklerine sahip olmuşlardır. Emekçi sınıflar gerek nitelik olarak, gerekse nicelik olarak güçlüdürler. Onun için bu ülkelerdeki oligarşik, klasik burjuva demokrasisini ve özgürlüklerini belli ölçülerde sınırlandırabilen fakat asla özüne dokunamamaktadır. Bu ülkelerdeki oligarşinin niteliği finans oligarşisidir.

"Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik dikta ise sadece finans-kapitalin damgasını taşıyamamaktadır. Çünkü ülkedeki kapitalizm, kendi iç dinamiği ile değil, 'yukarıdan aşağıya' geliştirilmiştir. Dolayısıyla yerli tekeli burjuvazi, daha baştan, çekirdek halindeyken emperyalizmle bütünleşerek gelişmiştir. (Emperyalizm içsel bir olgu durumuna geldiği için bu oligarşik içindedir.) Ancak bu

gelişen tekeli-burjuvazi tek başına emperyalizmle ittifakını sürdürerek emperyalist üretim ilişkilerini muhafaza edecek güçte değildir. Dolayısıyla, yabancı ve yerli tekeller zorunlu olarak bağlı olan toprak burjuvazisi ve feodal kalıntılarla yönetimi paylaşmaktadır.

"Oligarşik yönetim içinde, işbirlikçi tekeli burjuvazi, emperyalizmin temel dayanağı olmasına rağmen, emperyalist üretim ilişkilerini muhafaza eden yerli sınıf değildir.

"Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik yönetim, rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yönetimi ile ülkeyi yönetebilmektedir. Buna *sömürge tipi faşizm* de diyebiliriz. Bu yönetim, ya klasik burjuva demokrasisi ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan 'temsili demokrasi' ile icra edilir, (*gizli faşizm*) ya da sandıksal demokrasiye itibar edilmeden açıkça icra edilir. Ancak açıkça icrası sürekli değildir. Genellikle ipin ucunu kaçırdığı zaman başvurduğu bir yöntemdir." (s.334-336.)

Görüldüğü gibi burada Çayan yine iki tip ülke sayıyor. Biri iç dinamiğiyle gelişmiş emperyalist kapitalist ülke tipi, ötekisi ise iç dinamiğiyle gelişmemiş, gizli işgal altında olan Türkiye gibi ülkeleri kapsayan tiptir.

Şimdi Çayan'ın bu iki tip ülke için önerdiği savaşım ve çalışma biçimlerine geçelim.

1.2. Emperyalist ülkelerde geçerli klasik çalışma

Çayan Türkiye gibi ülkelerde suni dengenin hangi mücadele biçimiyle bozulacağı sorusunu yanıtlarken, önce bu ülkelerde geçersiz olan çalışma biçimini anlatıyor. Bu biçime klasik yığın çalışması diyor ve Rusya gibi iç dinamiğiyle gelişmiş kapitalist emperyalist ülkelerde geçerli olduğunu söylüyor. Böylece Çayan'ın klasik yığın çalışması anlayışını öğreniyoruz:

"Devrimci mücadeleyi, yaşadığımız dönemde, evrim ve devrim aşamaları diye kesin çizgilerle ayıran, uluslararası

revizyonizmin, pasifizmin bu soruya (suni denge nasıl bozulacak sorusu — İ.S.) cevabı şudur: (Aralarındaki ayrıtlar ne olursa olsun, şehirleri temel alandan, kırları temel alana kadar.)

"*Kitlelerin içine girerek, kitlelerin acil gereksinimleri etrafında, kitleleri örgütleyip, eyleme sokma ve kitleleri siyasi bilinç götürüp örgütleme, yani emekçi kitlelerin ekonomik hak ve istemleri etrafında kitleleri örgütleyip, siyasi hedefe yönlendirme.*

"Demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmadığı — rafa kaldırıldığı — daha doğru bir deyişle oligarşik tarafından kullanılmasına 'izin' verilmediği, ordusu, polisi ve diğer güçleri ile emekçi kitlelere tam bir tenkil politikasının izlendiği bütün geri bırakılmış ülkelerde, bu tip klasik 'kitle çalışması' ile ekonomik ve demokratik mücadeleyi, politik mücadeleye dönüştürmek isteyen örgütler, düşmanın askeri üstünlüğü ve baskısı karşısında, güçsüzlüğe düşecekler, giderek de iyice sağa kayacaklardır.

"Bu yol 'oligarşik diktatörlük ile halktan gelen baskı arasında kurulmuş olan suni dengeyi bozacak yerde onu devam ettirecektir.' (Che)" (s.339-340.)

Bu çalışma biçimini bir dipnotla daha da açan Çayan şöyle diyor:

"Bu çizginin kitleleri bilinçlendirme politikası:

"— Merkezi periyodik bir yayın organı (Siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının bir aracı olarak)

"— Broşürler

"— Nakil ip görevini yapan merkezi organın dağıtım şebekesinde, mahalleler birim alınarak örgütün bürokratik kademelerini kurma.

"— Ve de sözde askeri hareketlerin (silahlı propaganda değil!) asgari örgütlenmesi.

"Bütün bunlara revizyonistler *stratejik örgütlenme* derler. Önce bu sözde stratejik örgütlenme için çalışılır." (s.340)

"*Aşırı gizlilik ile gevezelik ve laçkalık beraber gider. İlegalitenin çarkları pasifizm adına döner. Arada bir hazırlanıp para gaspı işi olursa, merkez birkaç kişiyi tayin ederek bu işin yapılmasını organize eder. Böylece örgütün çok yönlü çalışmayı başarı ile yürüttüğü kanısına varılır. Haftalar, aylar stratejik*

örgütlenmeyi ve de askeri eylemler için asgari örgütlenmeyi tamamlama hikayesi ile, 'büyük işler planlanıyor' kanısı içinde, gevezelik, yazı-çizi işleri ile geçer. "İşte silahlı mücadeleye sözde evet diyen pasifizmin çalışma tarzı pratikte budur." (s.341.)

Tüm bunları söyledikten sonra da Çayan şöyle ekliyor:

"Bu görüş, şehir proletaryasının anahtar rolü oynadığı ayaklanma ile sonuca gidilen Soyvet devriminde olduğu gibi evrim aşamasını uzun, devrim aşamasını ise kısa bir aşama olarak gören görüştür.

"Bu mücadele biçimini temel alan örgütler giderek, devrimci-milliyetçilerin koltuğu altına girecek ve onların yönetiminin ülkede demokratik hak ve özgürlükleri sağlayacağını ve bu ortamda da, ekonomik ve demokratik mücadelenin etrafında kitleleri örgütleyip bilinçlendireceklerini düşüneceklerdir." (s.341.)

Buraya dek, emperyalizmin gizli işgalindeki ülkelerde nasıl çalışılmaması, Rusya gibi, iç dinamiğiyle gelişmiş... vb. emperyalist ülkelerde ise nasıl çalışılması gerektiği anlatılıyor. Şimdi de, Çayan'ın ikinci tip, yani emperyalist işgal ve oligarşik dikta altında olan ülkelerde nasıl çalışılması gerektiğine ilişkin görüşlerini aktaralım.

1.3. Emperyalist işgal altındaki ülkelerde çalışma

Bu konuyu Çayan şöyle anlatıyor:

"Oligarşi ile halkın düzene memnuniyetsizlik ve genellikle bilinçsiz tepkileri arasında kurulmuş olan suni dengeyi bozmanın, kitleleri devrim saflarına çekmenin temel mücadele metodu silahlı propagandadır.

"Emekçi kitlelerin ekonomik ve demokratik mücadelelerinin oligarşik diktatörlük — isterse temsili görünüm içinde olsun — tarafından terörle bastırıldığı merkezi otoritenin ordusu, polisi vb. ile 'dev' gibi güçlü olarak halk kitlelerine gözükteği, gizli işgalin var olduğu bu ülkelerde, kitlelerle temas kurmanın, onları geniş bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyası ile devrim saflarına kazanmanın temel mücadele metodu silahlı propagandadır.

"*Silahlı propaganda, askeri değil politik mücadeledir. Ferdi değil, kitlevi mücadele biçimidir. Yani silahlı propaganda, pasifistlerin iddia ettiği gibi kesin olarak terörizm değildir. Bireysel terörizmden amaç ve biçim olarak farklıdır.* Silahlı propaganda, belli bir devrimci stratejiden hareketle, emekçi kitlelere elle tutulur, gözle görülür maddi ve somut eylemlerden hareketle, soyuta gider. Maddi olaylar etrafında siyasi gerçekleri açıklayarak, kitleleri bilinç-

lendirir, onlara politik hedef gösterir. Silahlı propaganda, halkın düzene karşı olan memnuniyetsizliğini ajite eder, onları emperyalist beyin yıkamanın giderek etkisinden kurtarır. Önce kitleleri sarsar, giderek de bilinçlendirir. Merkezi otoritenin görüldüğü gibi güçlü olmadığını, onun kuvvetinin herşeyden önce yaygara, gözdağına ve demagojiye dayandığını gösterir.

"*Silahlı propaganda, herşeyden önce, günlük maiyet derdi vs. içinde kaybolan, emperyalist yayınlara şartlanmış, düzenin şu veya bu 'partisine' umudunu bağlamış kitlelerin dikkatini devrim hareketine çeker, uyuşturulmuş pasifize edilmiş kitlelerde kıpırdanma yaratır.*" (s.342.)

"*Klasik politik kitle mücadelesi ile silahlı propaganda birbirini izler ve birbirinin içinde, birbirine bağımlıdır, her biri diğerini karşılıklı etkiler.*

"*Silahlı propagandanın dışındaki öteki politik, ekonomik, demokratik mücadele biçimleri silahlı propagandaya tabidir ve silahlı propagandaya göre biçimlenirler.* (Tali mücadele biçimleri, temel mücadele biçimine göre şekillenir. Yani silahlı propaganda metodlarına göre şekillenir.)

"İşte silahlı propagandayı temel, öteki politik, ekonomik ve demokratik mücadele biçimlerini, bu temel mücadele biçimine tabi olarak ele alan devrimci stratejiye, *politikleşmiş askeri savaş stratejisi* denir. (Bu stratejinin örgütü de, ideolojik mücadeleyi bir polemik aracı olarak ele almaz. Ideolojik mücadeleyi, kendi kadrolarının siyasi eğitimi olarak ele alır.)" (s.344.)

Şimdi bu görüşlerin eleştirisine geçelim.

II.

Görüşlerin eleştirisi

2.1. Kapitalist gelişme ve yine iç dinamik

Önce Çayan'ın kapitalist gelişmeye ve yine iç dinamiğe ilişkin bir yanlış anlayışına değinelim.

Çayan bugünkü emperyalist kapitalist ülkelerde kapitalizmin yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya, devrimci anlamıyla, iç dinamiğiyle geliştiğini söylüyor. Bu kavramların bazıları *Kapital*'dendir. Çayan'ın teori aktardığı Latin Amerika teorisyenleri, kendilerini kanıtlamak için *Kapital*'i çarpıtmışlardır. Çayan, aktardığı teorilerle birlikte bu çarpıtmayı da aktarmıştır.

Marks *Kapital*'de feodal üretim biçiminin kapitalizme dönüşmesinin üç ana yolunu sıralıyor. Bunlardan biri üreticinin kapitalistleşmesidir, öteki ikisi ise bezirgana (eski tüccara) ilişkindir. Üreticinin kapitalistleşmesine Marks, ger-

çek anlamıyla devrimcileştirici yol diyor. Biz burada ayrıntıya girmeden, sorunun özüne değineceğiz.

Üreticinin kapitalistleşmesi derken aşağıdan yukarıya olan nedir? Sermaye birikiminin ve bununla bağlı olarak kapitalist işleyişin daha baştan üretim düzeyinden başlamasıdır. Aşağı, üretim düzeyi, yukarı ise buna göre bir üstyapısal konumu olan dolaşım düzeyi olarak yorumlanabilir.

Üreticinin kapitalistleşmesinin gerçek anlamıyla devrimcileştirici yol olması ise şuradan gelir. Kapitalizm öncesi üretici, loncaların ve doğal tarımsal ekonominin dar çerçevesi içindedir. Üreticinin kapitalistleşmesi demek, daha baştan kapitalizmin bu dar çerçeveleri parçalayarak gelişmesi, engelleri erken temizlemesi demektir.

Marks'ın sözünü ettiği öteki iki yolda, sermaye önce bezirganın elinde toplanıyor. Bu yollardan *birinde*, toplanan sermaye endüstriye yatırılıyor. Loncaların dışında bir kapitalist üretim doğuyor ve güçlendikçe loncayı yıkıyor. Sonunda ilkiyle aynı kapağı varıyor. *İkinci* yolda ise bezirganın elinde biriken sermaye, hem üreticiyi yoksullaştırarak birikiyor, hem de hemen endüstriye yatırılmıyor ve dolayısıyla kapitalist gelişmeyi yavaşlatıcı etki yapıyor. Kısaca Marks'ın söyledikleri bunlardır.

İç dinamiğe gelince, işte çarpıtma burada başlıyor. Marks, bu sıraladığı yolları iç dinamikli, iç dinamiksiz diye bir ayrıma uğratıyor çünkü onun anlayışında iç dinamiksiz bir kapitalistleşme söz konusu değildir. İster üretici kapitalistleşsin ister bezirgan, ister loncalar başında yıkılsın ister sonunda, gelişme nasıl bir sıra izlerse izlesin, yavaş ya da hızlı bir iç dinamik zorunludur.

Yukarıdaki yol ayrımlarını yaptığı yerin bir sayfa öncesinde Marks bunu açıkça da söylüyor. 16. ve 17. yüzyıllardaki coğrafi keşiflerle ticaretin devrim geçirmesinin kapitalist gelişmeyi hızlandırmada çok önemli bir etken olduğunu belirtiyor, ama diyor, "modern üretim biçimi, onun gelişmesi için koşullar Orta Çağlar içinde nerede biçimlenmişse, ancak orada gelişti." (*Kapital*, 1974 İngilizce Basım, c.3, s.333.)

Bu sözlerle Marks, bir yerde iç dinamiksiz kapitalist gelişme olamayacağını, coğrafi keşiflerle sermaye dünyanın öteki ucundan taşınmış da olsa, taşındığı ülkelerde iç koşullar yoksa bunun işe yaramayacağını anlatıyor ve ardından örnekliyor.

Bugünlerde Latin Amerika teorisyenleri, Marks'ın, ilk yaptıkları çarpıtmaya kaynak gösterdikleri sayfanın bir sayfa öncesinde bu söylediklerini aktarıp özeleştiriyorlar. Başka bir ciltte ya da yüzlerce sayfa arayla değil, bir sayfa önceki bu sözleri neden ilk okuyuşlarında görmediler? Demek ki kitap okuma-

nın bile bir sınıfsal yönü var. Okurken, aynen Çayan'ın özlemiyle, küçük üreticinin kapitalistleşmesi özlemiyle okumuşlar ve iç dinamik kavramını kapitalist gelişmenin bir yoluna sınırlamışlar.

Oysa Marks'ın asıl değindiği iç dinamik, içerde koşulların gelişmesi, işgücünden başka satacak birşeyi olmayan özgür emekçilerle, para, üretim ve geçim aracı sahiplerinin pazarda iki kutup olarak yüzyüze gelmeleridir. Marks'ın bakış açısıyla, iş dinamiği küçük üreticinin kapitalistleşmeye özdeş kılanların bakış açısı ne kadar farklıdır!

Tüm bu iç dinamik konusyla bağlı olarak bir de şunu diyebiliriz: Eğer iç dinamik üreticinin kapitalistleşmesi, aşağıdan yukarı kapitalistleşmeye, bugünkü bütün emperyalist ülkeler de dış dinamikle gelişmişlerdir. Çünkü, yine Marks'ın açıkça belirttiği gibi üreticinin kapitalistleşmesi iyidir hoştur ama "sü-müklü böcek" kadar yavaştır. (*Kapital*, c.1, s.750.) Ve Marks kapitalizmin öteki gelişme biçimlerine örnekleri yine İngiltere ve Fransa'dan vermektedir.

Şimdi Çayan'ın iki tip ülke için önerdiği çalışma biçimlerinin eleştirisine geçelim. Önce emperyalist ülkeler için önerdiği klasik yığın çalışmasını, bu ülkelere ilişkin yaptığı belli değerlendirmelerle birlikte ele alacağız.

2.2. Emperyalist ülkeler ve "klasik" yığın çalışması

2.2.1. Çayan'ın burjuva demokrasisi anlayışı

Çayan, ilk başta verdiğimiz alıntıda emperyalist kapitalist ülkelere değinirken, dikkati çeken önemli bir nokta, bu ülkeler için dikta sözünü kullanmaktan kaçınıyor.

Bu ülkelerde *oligarşik yönetimi* finans oligarşisi oluşturuyor. Emekçi sınıflar nitelik ve nicelik olarak çok güçlüdürler. Buna rağmen tek başına yönetebilen finans oligarşisi, onların gücü karşısında klasik burjuva demokrasisinin "özüne asla" dokunamamaktadır.

Bir kez Çayan, burjuva demokrasisinin özünde bir diktatörlük olmadığını düşünüyor. Emperyalist ülkelere bakıyor ve Türkiye'de birçok açıdan sıkıntı içinde olan küçük burjuvazinin oralarda daha farklı bir konumda olduğunu görüyor. Bu nedenle dikta deyimini bu ülkeler için kullanmaktan dikkatle kaçınıyor.

İkincisi, emekçi sınıfların nitelik olarak güçlülüğünün siyasal bilinç açısından ölçütü Çayan'da açıkça burjuva demokratik bilinç düzeyidir. Ölçütü bu olduğu için, Çayan, emekçi sınıfların nitel gücüne rağmen neden kapitalizmin

ayakta kaldığını açıklamıyor.

Gerçekte, emperyalist ülkelerde finans oligarşisinin, ülke içinde Türkiye'den çok daha geniş bağlaşıkları vardır. Dünyayı sömürmekten kaynaklanan ekonomik gücüne dayanarak, en başta ve en çok burjuva, küçük burjuva kesimlere, bu arada işçi aristokrasisine dağıtabildiği kısıntılarla genel olarak burjuva diktatörlüğünü kendi istediği yönde ve burjuva demokratik biçimler altında yürütebilir.

Emperyalizm kitabında Lenin, emperyalizm aşamasında tüm mülk sahibi sınıfların tamamen emperyalizmin yanına geçtiğini, emperyalist ideolojinin işçi sınıfı arasına da sızdığını söylüyor. Hükümet biçiminin finans oligarşisi için bir "ayrıntı" olduğunu söylerken, burjuva diktatörlüğüne finans kapitalin yön verdiğini belirtmiş oluyor. Ayrıca emperyalizme karşı savaş oportünizme karşı savaştan ayrılmaz diye ısrarla yinelerken, "emekçi sınıfların nitel olarak", bilinç açısından hiç de güçlü olmadığını söylüyor.

Çayan'ın ölçüt ve özelemleri, kapitalizmin ve burjuva demokrasisinin çerçevesini aşmadığı için, o Lenin'in mantığını başaşağı algılıyor. Bu gerçek, klasik yığın çalışmasını anlatırken daha iyi ortaya çıkıyor.

2.2.2. Klasik yığın çalışması ekonomizmdir

Klasik yığın çalışmasını anlatırken, ilk bakışta Çayan Lenin'in *Ne Yapmalı*'da önerdiği gazete çevresinde örgütlenme vb. çalışma yönteminden söz ediyormuş gibi geliyor. Sovyet devriminde uygulanan biçim diye açıkça söylüyor da. Ama Çayan'ın ve Lenin'in yazdıkları dikkatli okununca bunun böyle olmadığını görüyoruz.

Çayan Lenin'i anlayamamış, yine kendi başaşağı anlayışını ona atfetmiştir. Bu bakımdan, klasik yığın çalışması diye, "iç dinamiğiyle gelişmiş kapitalist" ülkelere reva gördüğü, Türkiye gibi ülkeler için yanlış ve revizyonist bulduğu çalışma, gerçekte kendi özde sağ, ekonomist anlayışını ele veriyor: "*Kitlelere siyasal bilinç götürüp örgütlenme, yani emekçi kitlelerin ekonomik hak ve istemleri etrafında kitleleri örgütleyip, siyasal hedefe yönlendirme*".

Çayan'ın bu sözleri, tam da Lenin'in *Ne Yapmalı*'da eleştirdiği ve "siyaset var, siyaset var" dediği ekonomist anlayışı yansıtıyor. (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, c.5, s.387.) *Ne Yapmalı*'da Lenin'in uzun uzun anlattığı gibi, kitleleri ekonomik hak ve istemler etrafında örgütleyip siyasal hedefe yönlendirme, kendiliğindenliği sendikal siyasal düzeye çıkarmanın tam anlatımıdır. Sendikal siyaset de sermayenin emek üzerindeki egemen-

liğini değiştirmeyeceği için, kapitalizmin çerçevesi içinde siyaset olduğu için reformisttir. (Lenin, *Ne Yapmalı*, tüm III. alt bölüm.)

Emperyalist ülkelerdeki emekçi sınıfları nicelik ve nitelik olarak çok güçlü bulan Çayan, olsa olsa onların yüksek sendikal bilincine, reformist çerçevede güçlü siyasetine hayran olabilir ve öyledir. Çayan'ın anlayışı tipik kendiliğencidir.

Bu kendiliğencilik emperyalist ülkelerde, emekçi sınıfların nitel gücüne boyun eğip reformist, ekonomist *özünü* açık ederken, Türkiye gibi ülkelerde, entellektüelin öfkesine boyun eğip silahlı biçimde kendini göstermektedir.

2.3. Emperyalist işgal altındaki ülkelerde silahlı propaganda

2.3.1. Sömürge tipi faşizm

Çayan'a göre bizim gibi ülkelerde demokrasi *değil* diktatörlük vardır. Bu sömürge tipi faşizmdir. Temsili demokrasi varsa gizli faşizmdir, ülkede ipin ucu kaçırırsa açık faşizm olur.

Önce işin temsili demokrasi yönünden başlayalım. Bizim gibi ülkelerde temsili demokrasi varsa, bunun bugün Batı'daki burjuva demokrasisinden çok güdük olduğu açıktır. Demokratik savaşım can alıcı önemde bir görevdir. Ancak, demokrasisinin güdüklüğünden hareketle buna kapalı faşizm demek, anlayış olarak, bu çağda burjuva demokrasisine çok bel bağlandığını, demokratik savaşımın batı türü demokrasi hedefiyle sınırlandırılmışı yansıtmaktadır. Bu da Çayan'ın batıdaki burjuva demokrasisini özünde diktatörlük olarak görmeyen anlayışıyla bağlıdır.

Batıda, burjuvazinin eski düzene karşı geniş halk yığınlarına öncülük ederek başa geldiği bazı ülkelerde önce oldukça demokratik bir devlet yapısı doğmuştur. Ancak bu kısa ömürlü yapı, burjuva demokrasisinin tipik örneğini oluşturamamıştır. Burjuvazinin eski düzene karşı birleştirdiği ulusun kendi içindeki uzlaşmaz ilişkiler geliştikçe, burjuva demokrasisi de asıl belirleyici özelliklerini kazandığı değişim sürecine girmiştir.

Burjuva demokrasisi, özünde burjuva için demokrasi, işçiler emekçiler için diktatörlük olduğundan gelişimi de bu öze uygun olmuştur.

En demokratik doğan burjuva devletlerinde bile önce işçilerin, emekçilerin demokratik hakları kısıtlanmıştır. Burjuvazi güçlendikçe, işçi sınıfının savaşımı karşısında giderek belirli hakları tanımissa da, bu kez bunu başka yönden bol bol dengelemiştir. En demokratik

yapıda doğan burjuva devletlerde bile korkunç bir militarizm ve bürokrasi gelişmiştir. Böylece görünüşteki bazı biçimsel demokratik yönlerin gelişmesine karşın, özde devlet halka karşı, onun üstünde, ona yabancı bir baskı aygıtı olarak sürekli güçlendirilmiştir.

Bugün batıdaki burjuva demokrasisi, halk denetiminin seçimden seçime işliyor görüldüğü, dev bir baskı aygıtının bu örtü altında gizlenmeye çalıştığı bir yapıdadır. Bu örtünün kullanılabilmesi, emperyalist kırıntılar temelinde burjuva ideolojisinin toplumda yaygın olmasındandır. Komünist partilerinin varlığına hak tanınması da bununla bağlıdır.

Türkiye gibi ülkelerde, varsa, temsili demokrasinin batıdakinden farkı, örtü-stüdedir. Burjuvazi için demokrasi, çok daha açıkta duran bir gerçektir. Çayan buna kızarak, temsili demokrasiye kapalı faşizm diyor. Onun demokrasiyi yetersiz bulmasına karşı değil, ama bu demokrasiye kapalı faşizm derse, batıdaki demokrasiye ilişkin yersiz hayaller beslemiş, savaşımı da bu hayallerle kısıtlamış olur. Biz bunu eleştiriyoruz.

Çayan, Türkiye gibi ülkelerde, "bir devrim durumunun sürekli olarak varolması"ndan söz ediyor. (s.321) Devrimci durum sürekli varolduğundan değil, Çayan ve onun dayandığı teorisyenler bu satırları devrimci durum ya da onun öncesi hareketlenme sırasında yazdıkları için böyle söylüyor. Bu konuya girmeyeceğiz ama şunu belirtelim ki, temsili demokraside faşizmin öğelerinin görülmesi bununla da bağlıdır. Devrimci savaşımın yükselmesiyle devletin kendini koruma mekanizmaları harekete geçince, Çayan'ın dayandığı teorisyenler bunu kapalı faşizm diye adlandırmışlardır.

2.3.2. Ekonomizmin silahlı propagandası

Çayan'ın kendiliğindenci anlayışı, emperyalist ülkelerde, "nitelik ve nicelik olarak güçlü" emekçi sınıfların önünde eğilirken, Türkiye gibi ülkelerde iş değişiyor. Bizim gibi ülkelerde oligarşik dikta emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerini rahatlıkla alabiliyor, kullanılmasına "izin" vermiyor vb. Yani bizim gibi ülkelerde emekçi sınıflar nitelik ve nicelik olarak güçlü değil ki(!) onlara boyun eğilsin.

Çayan Lenin'in önerdiği çalışma biçimini bizim gibi ülkelerde uygulamaya revizyonist diyor gibi gözüküyor ama gerçekte, özünde hiç de yanlış bulmadığı ekonomist, reformist kendiliğindenci anlayışı *bizim gibi ülkeler için* revizyonist buluyor. Ona göre bu ülkelerde güçlü olmayan emekçi sınıfların kendiliğindenliğine değil, demokratik hak ve özgürlükleri kullandırtmayan

oligarşiye sonsuz bir öfke duyan entellektüelin, öğrencinin bu öfkesine boyun eğmek gereklidir.

Çayan, bizim gibi ülkelerde yığınları düpedüz küçük görüyor. Hem, Demirel'in Amerikan gâvuruyla bağlarını anlayamıyorlar, hem de oligarşik diktatörlüğün "dev" gücünden korkuyorlar. Bu nedenle onlara anlatılacak tek şey, "merkezi otoritenin görüldüğü gibi güçlü olmadığı"dır. Bu "bilinci" vermek için ise gerekli propaganda silahlı propagandadır.

"Silahlı propagandayla klasik kitle mücadelesi birbirini izler", yani ekonomizmin, sendikal siyasetin, reformizmin propagandasını silahla yaparsın. Ama belirleyici olan silahlı propagandadır ve "ideolojik mücadele bir polemik aracı olarak ele alınmaz, kadroların siyasal eğitimi olarak ele alınır."

İdeolojik mücadele bir polemik aracı olarak, yığınları bilinçlendirmek amacıyla ele alınmazsa, zaten silahla da olsa, yapılan ekonomizmin, sendikal siyasetin propagandasından öteye geçemez. Savunulan ideoloji, bu düzenin çerçevesi içinde bir ideoloji demektir. Gerçekten de Çayan'ın tüm burjuva demokrasisi anlayışı bunu doğrudan kanıtlamaktadır.

Çayan'ın legalite anlayışı da bu doğrultudadır. Emperyalist ülkelerde, klasik yığın çalışması, biçimiyle olmadığı gibi, özüyle de illegal değildir çünkü oralarda demokratik hak ve özgürlükler vardır. Bizim gibi ülkelerde demokratik hak ve özgürlükler yoktur ama yine "aşırı gizlilik ile gevezelik ve laçkalık beraber gider. İlegalitenin çarkları pasifizm adına döner."

Bu menşeviklerin "TKP'ye özgürlük" anlayışının silahlı biçimidir. Evet Çayan'ın önerdiği silahlı propaganda legal bir yol değildir ama illegalite konusunda söyledikleri, her ne yoldan olursa olsun, ulaşılabilecek amacın burjuva legalitesi dışında olmadığını kanıtlamaktadır. Bir de boyun eğilen kendiliğindencilik, entellektüel öfke olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü illegaliteyi gevezeliğe ve laçkalığa döndürebilecek ancak entellektüeller olabilir.

Lenin'in Rusya'daki sosyalist devrimciler için şu sözleri, Çayan'ın silahlı propagandasını çok güzel açıklamaktadır:

"Sizin terörizminiz, baylar, devrimciliğinizin sonucu değildir. Sizin devrimciliğinizin terörizmle kısıtlıdır." (Lenin, c.13. s.160.)

Gerçekten de, Çayan'ın silahlı propagandası, silahlı savaş biçimlerinin gündemde olduğu zamanlarda, nesnel olarak devrimci işlev görebilir. Devrimciliği de bu nesnel işlevle kısıtlıdır. Çünkü altında yatan anlayış özde sağ oportünizmden farksızdır.

III.

Sonuç

Lenin'in dediği gibi, ekonomizm ile Çayan'ın önerdiği silahlı propagandacılık, kendiliğindenliğin değişik kutupları önünde eğilirler. Bu nedenle, biçimde taşıdıkları farklılıklara karşın özde aynıdırlar.

Çayan'ın özelemleri ve ölçüleri, ideolojisi, legalite anlayışı hep kapitalizmin sınırları içindedir. "İç dinamik" sözcüğüyle dile getirdiği küçük üreticinin kapitalistleşmesi özlemidir, yani serbest rekabettir. Bu özelem bugün küçük burjuvazinin gerici ekonomik istemlerini yansıtmaktadır. Çayan'ın görüşleriyle bu noktada anlaşabileceğimiz en küçük bir ortaklık olamaz.

Ancak, gerici de olsa bu ekonomik istemlerden hareketle, küçük burjuva devrimcileri demokratik bir devlet biçimi istemektedirler. Bu istekleri için, *zamanında* devrimci işler görebilecek savaş biçimlerini de seçebilmektedirler. Zaten onları menşeviklerden ayıran tek nokta budur. Bu temelde, biz küçük burjuva devrimcileriyle her zaman ayrı yürürken, zaman zaman birlikte vuruz.

Demokratik savaşımında onlara eleştirimiz demokratik özlemlere sahip olmaları değil, bu özlemlerin batıdaki burjuva demokrasisiyle sınırlanmasından doğan yetersizliği, nefessizliği, güdüklüğüdür.

Batıdaki en "güzel" burjuva demokrasisi bile, bugün halka karşı, halkın denetiminden uzak, dar bir bürokratik militarist aygıtın başka birşey değildir. Çoğunluğun denetimi, yönetimi, bu koca aygıtın gölgesinde, dört yılda bir yapılan seçim oyununa indirgenmiştir. Çağımızda dolu dizgin bir demokratik işleyişi, tutarlı ve sonuna dek savunabilecek tek güç işçi sınıfıdır.

Marks ve Engels, daha 1850'de işçi sınıfını küçük burjuva demokratlarına karşı uyarılmışlardır. Onlarla birlikte savaş verilebileceğini, ama kesinlikle ayrı yürünmesi gerektiğini, hele ki devrim onları başa getirirse bu eski bağlaşığa büyük bir güvensizlik göstermenin zorunlu olduğunu söylüyorlar. İşçi sınıfının bağımsız partisiyle ve her türlü örgütlenmesiyle devrimi ilerletmek için, kesintisiz devrim anlayışıyla onlara karşı da dış savaşım zorunda kalabileceğini hatırlatıyorlar. ("Merkez Komitesi'nin Komünistler Birliği'ne Duyurusu", Marks-Engels, üç ciltlik *Seçme Yapıtlar*, İngilizce Basım, Moskova 1973, c.1, s.175-185.)

Leninizm, Şubat Devrimi'ni Ekim Devrimi'ne ilerleterek bu anlayışı yaşama geçirmiş ve doğrulamıştır. İnan Devrimi ise küçük burjuvaların elinde devrimin nasıl boğulduğuna acı bir örnek oluşturmuştur.